

WAS DE WINSUMER HOUTZAAGMOLEN OOK OLIEMOLEN?

door *Martin E. van Doornik*.

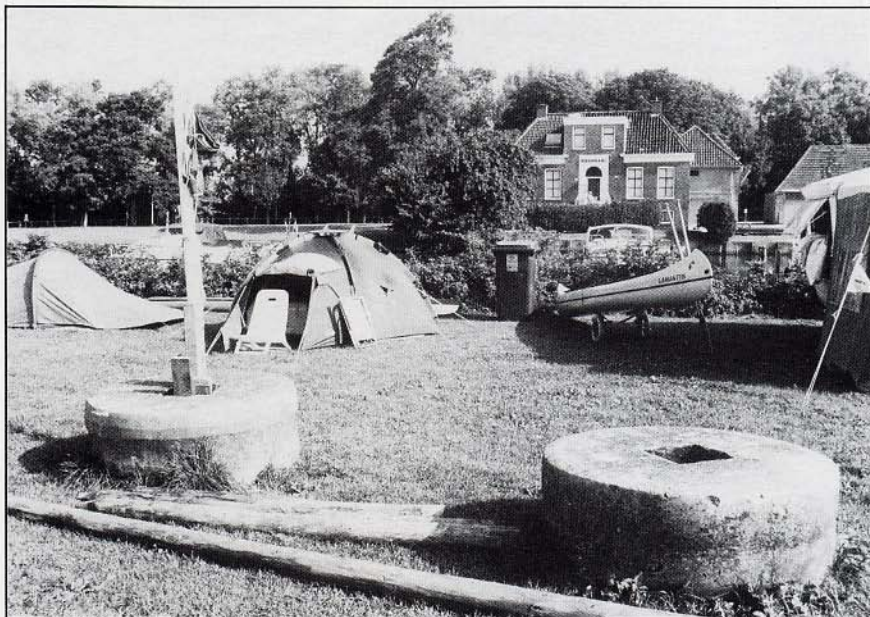
Onlangs werd ik als persfotograaf van een streekkrant opgeroepen om op de camping *De Wierdezoom* te Winsum een bepaalde feestelijke gebeurtenis vast te leggen. De plaats van samenkomst was bij de vlaggestok midden op de camping.

Het viel mij op dat de vlaggestok staande wordt gehouden door een grote ronde steen met een vierkant gat erin. Ernaast ligt nog een tweede exemplaar. Het zijn duidelijk kantstenen, afkomstig van een kollergang uit een oliemolen.

Bij het aanmeldingskantoortje van de camping kon ik even een duimstok lenen om de stenen op te meten. Ze zijn alle-

bei even groot: diameter 119,5 cm., dikte 38,5 cm. en gat 25 x 25 cm. Door slijtage zullen de stenen vroeger zeker een grotere diameter hebben gehad. Waar kwamen deze stenen vandaan?

Pal tegenover de camping, aan het Winsumerdiep gelegen, staat nu nog de statige mulderswoning van de in 1895

De beide kantstenen van een kollergang op de camping "De Wierdezoom" met op de achtergrond het statige muldershuis van Wierda. Boven de deur is een bord met de naam "Zaandam" te lezen. In noordelijke richting gezien, 29 juli 1990.

Foto: M.E. van Doornik.

afgebroken houtzaagmolen van Wierda. Volgens de eigenaar van de camping, de heer P. Waterdrinker (voorzitter van de Molenstichting Molenrij), hebben deze kantstenen vele jaren in de tuin naast de mulderswoning van Wierda gelegen. De huidige bewoners aldaar wilden deze stenen kwijt en schonken ze aan de camping.

De houtzaagmolen van Wierda staat als afbeelding 46 in het boekje *Molens in Groningen in oude ansichten* van W.O. Bakker (uitgave 1977).

Mijn vraag nu is, zou deze molen een dubbel-functie hebben gehad? In het boek staat het niet vermeld.

In Leens stond er tot 1920 een olie-houtzaagmolen met een dubbele schuur. In Winsum ook een dubbele schuur. Een fors en sterk molenlijf met vermoedelijk een aftak-as naar de ernaast

gelegen schuur, laaddeuren aan het water, een rookgat van de vuister in de zijgevel. Het lijken mij voldoende redenen om deze molen met de dubbele functie van houtzagerij en oliemolen aan te merken. Ook de nogal brede wieken wijzen erop.

Kunnen molenhistorici onder onze leden mijn vermoedens bevestigen?

NOOT VAN DE REDAKTIE:

Naar aanleiding van de vraag van de heer Van Doornik kunnen wij zijn veronderstelling bevestigend beantwoorden.

Wij citeren uit het *Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden* door A.J. van der Aa - Twaalfde deel (1849) onder **Obergum**: "ten Westen van het dorp staat een houtzaag- en oliemolen, die echter, door een Noordwaartsche bocht van het Oude Diep, onder Winsum behoort".

De op 17 februari 1895 gemaakte foto van de houtzaag-oliemolen van Wierda te Winsum met rechts ervan het nog bestaande muldershuis. In noord-oostelijke richting gezien. De olieschuur wordt in het boek als houtloods vermeld, maar daar wijst zijn uiterlijk niet op. In de donkere lijn op de zijgevel is het rookgat van de vuister zichtbaar. Let ook op de brede hekwerken en de speciale zeeg van de wieken.

Collectie: W.O. Bakker.

Uit het archief van de heer B. van der Veen Czn. noteerden wij het volgende:

De zaag- en oliemolen te Winsum aan de noordzijde van het Winsumerdiep en ten zuiden van de weg naar Schouwerzijl. Plaats Winsum, geen Obergum (zie Van der Aa). De notitie van C.E. van der Horst is dus juist.

Nu de molen zelf. Zaagmolen op hoge stiepen; stelling op 30 voet en drie zaagramen en sleden; vlucht 68 voet. Gebouwd enige jaren vóór 1811.

Eerste eigenaar: Jakobus de Bour. Na 1811 Willem Jans Wierda, die in 1821 de olieslagerij naast de molen liet bouwen met:

1 paar kleine stenen van de z.g. pletterij (dus de nog aanwezige stenen), 6 stampers, 2 heien en 2 oliebakken.

Latere eigenaar: Hendrik Willems Wierda tot 1894.

Deze gaf in 1861 een geschrift uit:

"*Vijftig jaren*" en vermeldde daarin o.a. "*In 1811 voor eenige jaren nieuws gebouwd.*"

De foto is genomen op 17 februari 1895 door J.J. de Roo uit Warfhuizen. Op de foto: J., E. en U. Wierda met hond Castor. De molen heette *Zaandam* en dat kan duiden op de herkomst van de molen, of zou de olieslagerij daar wegkomen?

De heer Van der Veen Czn. vermeldde ook nog: *Maandblad Groningen* (1943, blz. 1): In 1811 kochten zij (schrijft H.W. Wierda) de houtzaagmolen, kalk-brandertij te Winsum. In 1821 kwam er nog een oliemolen bij.